

1954. június 14.

Nők Lapja Budapest

SÉTA A VÁRBAN

SZEMES PIROSKA RIPORTJA

a gyűrűs holló. A mennyezet aranyosan ragyog. Hidegen vilognak az ezüstös veretű székek.

Vendégek gyülekeznek. A királynét várják. Mátyás országjáró körúton van és talán éppen most ölt álruhát, hogy rászédje a jobbágyomorgató urakat.

Itt a lovagteremben mindenünnen olasz szó muzsikál. Bonfini, a király történetírója, az egyik oszlophoz támaszkodik és Galeottót, az olasz humanistát hallgatja, aki éppen azon csodálkozik, hogy a magyar nyelvet király is, jobbágy is megérti, nem úgy, mint odahaza, Itáliában.

Verocchiót, a festőt és szobrászt, művészek fogják közre. Láthatóan hízeleg neki az ünneplés, de közben egy pillanatra sem vesztí szem elől az ajtót, hogy időben megláthassa a királynét.

A következő pillanatban belép valaki.

Főpillantok. Egyszeriben eltűnik az aranyos mennyezet és csak a ködös, téli ég látszik, meg a belépő, aki egyáltalán nem hasonlít az olaszokhoz, még kevésbé a gömbölyű Beatrixhoz. Karcsú, járszági lány jön felém, dauerozott, rövid hajjal: Nagy Jusztina épületelemző, a vári építkezés egyik dolgozója.

Mert bizony csak a képzelet űzött velem tréfát, az varázsolta elő romjaiból az ötszáz év előtti királyi lovagtermet.

Igy járunk valamennyien, akik a Várban járunk. Minden rög, minden téglá, romjaiból kiasott fal, málló vakolat, a magyar múltat idézi. Azt, amelyet történelemkönyvekből ismerünk és azt, amelynek már a mi nemzedékünk is tanúja volt.

*

A Vár déli részén vagyunk. Ott, ahol Zsigmond, majd Mátyás király palotája állt valaha. Előtte az újjáépített déli rész a bástyafalakkal s a buzogánytoronnyal. Egy könnyű, piros téglába botlok a romok között. Karcsú, kissé szabálytalan és vékonyabb is, mint a mályi téglagyáré. Kísérőm, Kollár Gyula, az építkezés főmérnöke mondja:

Ilyen volt az Őri-utca

— Hétszázéves... Akkor még kézzel formázták az agyagot.

Az Új Világ Kapuján betekintünk az Új Világ Kertjébe. A kert fái csupaszok, az utakat gaz nőtte be, kötörmelék, téglahalmaz púpozódik imitt-amott. A kert végében az újkori királyi palota egyik szárnya látszanék, ha nem borítaná be épületállványok.

Allványok, vattakabátos kőművesek, amerre nézünk. Meszebbre kőfaragók kopácsolnak...

*

A budai hegyektől s a Dunától körülölelt Vár, a magyar múlt legtöbbet látott városrésze. Neve háborúkkal fonódott össze, képzeletünkben is sokáig úgy jelent meg, mint megannyi nemzeti küzdelem színhelye.

Innét indult el az 1514-es parasztfelkelés vezetője, az akkor még névtelen Dózsa György, hogy törökök, urak ellen megvédje a magyar népet.

A világ hódítására megindult török, Budában látta európai hatalmának jelképét. Buda és a Vár akkor még egyet jelentett. És a Vár szépségét dalnokok hirdették a Boszporusz partján, Bagdadban és Arábia oázisaiban. Oly szép volt ez a vár, hogy a lantosok Sztambul mellett a padisah birodalmának legszebb ékköveként emlegették.

A 48-as szabadságharc löporfűstös Magyarországa fölött mint a végleges szabadulás reménye lengtek meg a várat vívó vörössipkások csatalogói.

— A Vár szabad! — Szabad a magyar! — szakadt fel a kiáltás az egész nemzetből.

Budavár utolsó nagy csatájára mindnyájan emlékszünk. A náci hordák és a hazai söpredék utolsó fellegvára volt. Szilasi pütkösi királysága itt ért véget. A Vár romjai alá temetkezett jelképesen az úrimagyarország.

Város az ingoványon. Ezt a címet adta Darvas József Budapest felszabadulásáról írott könyvének. Hadd idézzek belőle néhány sort emlékeztetőül: »...Érzem, hogy itt, ezen a sokat kintott magyar földön valami végleg elmúlt... ez a lerombolt város, ez a rombadöntött ország, maga alá temetett egy korszakot jelentő politikai rendszert is. A magyar ellenforradalom rendszerét. Valami elmúlt, s valami kezdődik...«

Igy volt, ezt éreztük mi is. Csak sokan nem tudtuk, hogyan épül majd fel a »város, a kösziklán«.

A Vár, amelynek szépsége Verocchio művészetét, névtelen magyar kézműparosok szorgalmát és leleményét, egymás nyomába lépő századok falakban megőrzött alkotó tehetségét hirdette — romokban hevert. Az ember is elhagyta. Nem maradt ránk sokkal több, mint amennyit Pálffy huszárjai találhattak annakidején, amikor tomboló ágyútűz és véres roham után kiragadták Magyarországot szívet a török kezéből.

A krónikások hírüladták az utókornak, hogy az 1686-os ostrom után évtizedekig lakatlan volt a Vár. Hiányzott az emberekből a hit, hogy biztos otthont teremthetnek maguknak megegyezően a bombadúlta hegyen.

1945-ben, a fasiszták kiűzése után nyomban megindult az életveszélyt elhárító munka. Az emberek lassan visszaköltöztek azokba a házakba, amelyek a lakások újjáépítéséig ideiglenes védelmet nyújthattak.

Ahogy fogyott a törmelék a Várból, úgy melegegett meg szívünk ismét Buda láttán. Szerettük volna újra szépnek látni. Elvágtyunk a Halászbástyára, hogy végigtekintessünk a sza-

1945 telén... Es ilyen ma

bad Budapesten. És kedvesünkkel kívántunk elüldögelni a Ruszwurm-cukrászda boltíveit alatt.

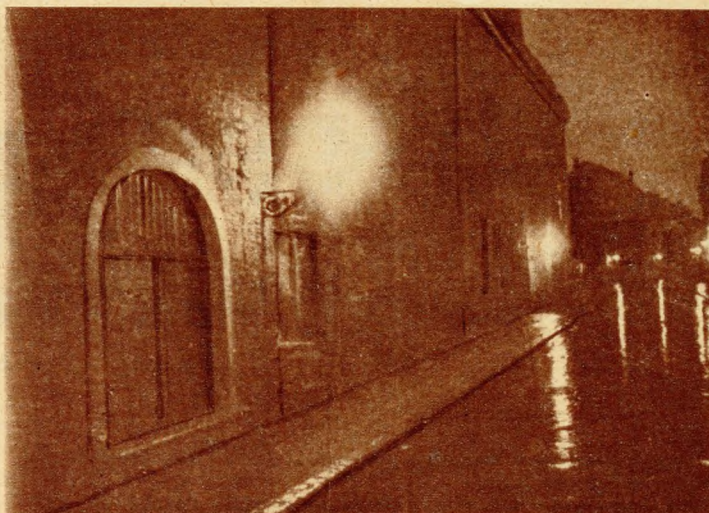
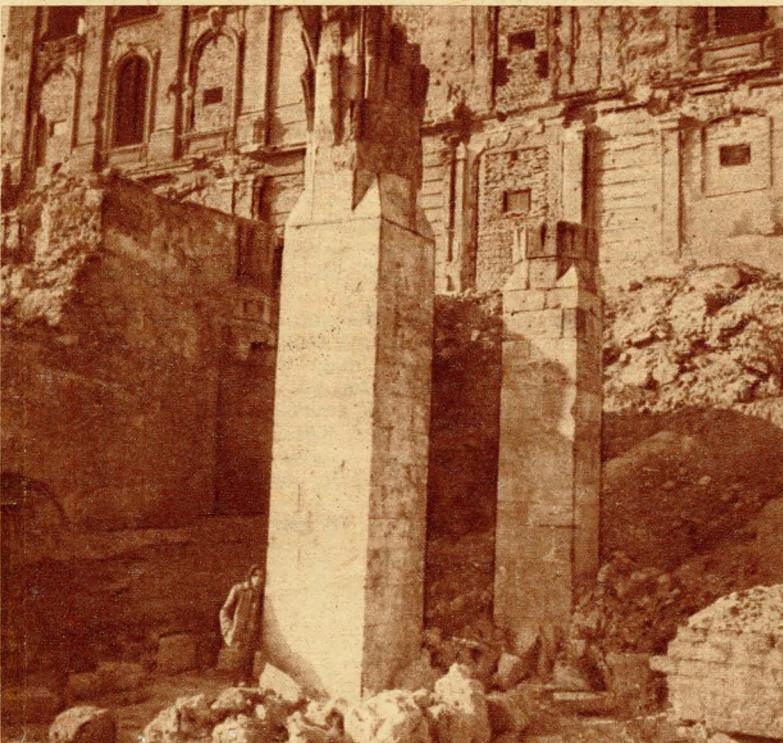
Ha műemlékről beszélünk, többnyire valami régi épületre, századokat látott falmaradéokra gondolunk. De kinek jutna eszébe egy egész városrész? Pedig van ilyen!

A Vár. Kormányzatunk az egész Várhegyet műemlékké nyilvánította, hogy feltárja és megőrizze a régi idők kultúrájának maradványait. Hiszen itt jóformán minden lépcső, minden lakás őrzi a régholt nagy ősök keze munkáját, lábnyomát, szellemének termékenyítő erejét. A tér, ahol porba hullott Hollós Mátyás fivérének, Hunyadi Lászlónak feje, a terem, ahol Beethoven karmesteri pálcájának intésére zendültek fel gordonkák és harsonák, a ház, ahol szabadulásra várva raboskodtak Kossuth, Táncsics és velük az egész nép szabadságos reményei, az utca, ahol a mesevilágban járó Krúdy Gyula kileste a múlt idő titkait — mind múzeum, vagy ha úgy tetszik: egy ország kőbe ágyazott nagy történelemkönyve. Ezt a múzeumot, ezt a történelemkönyvet tisztítjuk meg a portól, ennek régi fényét, ragyogását akarjuk visszaadni, amikor az újjáépítés során feltárjuk elmúlt évszázadok hadiépítkezését és napvilágra hozzuk rég letűnt korok mindennapi életének kereteit.

Tudományos felkészültséggel és körültekintéssel folynak a tervezőmunkálatok, hogy méltóan oldjuk meg azt a feladatot. Hosszú munka ez, nem valósulhat meg máról holnapra. A könnyebben helyreállítható házakat folyamatosan rendbehozzák, kijavítják. Ilyen a lakónegyed számos, már újjáalkotott középülete és lakóháza, a volt királyi palota nyugati szárnya. A nagyobb költséget és munkát igénylő épületeket, amíg a várrendezési terv elkészül, megóvják az időjárás viszontagságaitól.

A várrendezési munka tervezői egyaránt ügyelnek az apró és nagy dolgokra. Idővel lebontják majd a kapitalizmus idejében épült hivalkodó, izléstelen nagy bérházakat, hogy helyükbe kisebb, a környezetbe stílusosan beleillő épületeket

Nagy Jusztina épületelemző, Zsigmond király lovagtermének oszlopánál

A tejúvegen át lágyan omlik a gázlámpa fénye

emeljenek. És az apróságok... Mennyivel szebben omlik szét a fény a kovácsolt vasból készült gázlámpákból, mennyivel jobban illik a Vár hangulatához, mint a régi villanyvilágítás! A kőbe vésett házzsámotablák is újak, lágyvonalúak, olyanok, mint amilyeneket Mátyás mesterei faragtak volna, ha annak idején számozzák a házakat. Az utcákon ma még nincs fa, de már azon vitáznak a tervezők, milyen fa lombozata illeszkedik bele legharmonikusabban a vár építészeti stílusösszhangjába.

*

A ki látta a Vármúzeumban a hajdani Vár lakóinak foglalkozásbeli megoszlását, elcsodálkozott, hogy milyen sok ötvös, mézeskalácsos, lábbelikészítő, szíjjártó és egyéb kisiparos élt ott. Néhány esztendő múlva a Vár utcáin ismét feltűnnek a régi mesterségek művelőinek cégtáblái. Ezek a Vár múzeumjellegének megfelelően, a régi korokhoz hű környezetben művelik tovább a hajdani kisiparomesterségeket: nyerges készítenek, jófajta bicskákat, szattyánlábbelit és lányszívet örvendeztető mátkagyűrűt, mézesbábót. Mint annakidején...;

*

Néhány év eltelik, míg megvalósulnak a tervek. Az ember szinte siettetné az esztendőök futását. Mert valamennyien mielőbb régi szépségében akarjuk látni ezt a nagy múzeumot.

Annakidején a céhekre bízták a várkapitányok egy-egy bástya védelmét, háború után pedig újjáépítését. Ma az ország különböző tájairól jöttek össze az egycéhbéliek, hogy a Vár leomlott bástyáit, házait felépítsék. Ott van közöttük a jász-sági, dunántúli és palócföldi kőműves, szegedi és debreceni ács, Hernád vidékére és a Fertő mellékére való tetőfedő — képviselőtükben az egész ország. Közös erővel építik a Várat, amelynek neve eddig a háborúkkal fonódott össze és azt akarják, velünk együtt, hogy ezután a virágotbontó békére gondoljon róla mindenki.

Az újjáépített Zsigmond-kapu tornya

(Magyar Fotó: Farkas Tamás felvétel)

